

У. І. Моторнюк, М. І. Терехух*

Національний університет "Львівська політехніка",

*Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© Моторнюк У. І., Терехух М. І., 2015

Проаналізовано інвестиційну діяльність в Україні в контексті євроінтеграційних процесів, зокрема стан та основні напрями її розвитку. Обґрунтовано необхідність розроблення та реалізування інтеграційної політики в Україні. Особливу увагу звернено на формування європейської інтеграційної ідеології в системі державного управління. Проаналізовано основні чинники, що впливають на розвиток інвестиційної діяльності в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. Узагальнено основні показники, що використовуються для оцінювання інвестиційної привабливості в контексті інтеграційних процесів.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційна політика, інвестиційні ризики, євроінтеграційні процеси.

U. I. Motorniuk, M. I. Terebukh*

Lviv Polytechnic National University

*Ivan Franko National University of Lviv

DEVELOPMENT OF INVESTMENT ACTIVITIES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

© Motorniuk U. I., Terebukh M. I., 2015

The investment activity in Ukraine in the context of European integration processes was analyzed in this article. Thesis there is determined the state and the main directions of its development. The necessity of developing and implementation of integration policy in Ukraine explained. Particular attention is paid to the formation of European integration ideology in public administration. The main factors influencing the development of investment activity in Ukraine in the context of European integration processes are analyzed in the article. Overview main indicators used for evaluation of investment attractiveness in the context of integration processes.

The current integration policy dimension of the national state can be determined as a problem of formation of European integration ideology in public administration in the context of external factors as the direction of general public administration reform. In the process of integration ideology in governance is important to realize the following objectives: to identify content characteristics of the essence of historical bases of formation of Ukrainian foreign policy, explore the essence of a common EU foreign policy; identify and describe the factors that influence the formulation and implementation of foreign policy of Ukraine, to reveal the relationship between the characteristics of the formation of national identity model and content of Ukrainian national interests; to assess the role of government institutions in addressing the important foreign policy challenges in the face of increasing international influence on the political processes of the integration factor; assess the prospects for full and partial integration of Ukraine into the EU and Ukraine's contribution to European security in

the context of research into the problems of the European integration process and the mechanisms of formation of the Common Foreign and Security Policy of the EU; analyzing the content of Ukrainian-European contradictions, identify the main perspectives of the constitution of Ukraine in the European democratic project to explore the potential and limiting factors of relations "Ukraine – EU". The transformation of public administration in the context of the European integration process requires systemic reforms under the criteria for EU membership and improvement of territorial organization of power in Ukraine in accordance with the principles of good governance set out in the regulations of the EU and the Council of Europe – the European Charter of Local Self-Government, the Single European Act, the Treaty about the EU.

Ukraine, on the one hand, has exhausted the possibilities of market-based borrowing and live in debt, on the other – can not and does not need to support enterprises of real sector in the former scale, and under such conditions can not invest in infrastructure projects and other activities like European countries where the cost of maintaining regional development account for more than half of all allocated for these purposes amounts of money. Targeting resources external creditors only deepens debt bondage, out of which would be extremely burdensome. We'll have to raise the level of fiscal capacity by those sectors that can operate successfully, which means the slowdown of economic growth.

Key words: investment activity, investment policy, investment risks, European integration processes.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інвестиційна діяльність є необхідною умовою стійкого економічного зростання будь-якої країни. Інвестор повинен усвідомлювати наявність чинника ризику, пов'язаного з можливим зниженням або неотриманням суми очікуваного інвестиційного доходу, а також часткової або повної втрати інвестованого капіталу. Саме тому аналізування інвестиційної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів є необхідною умовою розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуванню інвестиційної діяльності присвячено багато наукових праць. Серед авторів, що досліджували цю проблематику, можна зазначити І. Бланка, І. Боярко, В. Вітлінського, В. Грідасова, І. Дашко, І. Докієнко, Т. Майорову, А. Мертенса, Д. Норкотта, А. Пересаду, В. Польшакова, В. Савчука, І. Скворцова, В. Федоренка, У. Шарпа та інших. Проте необхідно зазначити, що виникла потреба узагальнення стану та основних напрямів розвитку інвестиційної діяльності в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Цілі статті. На основі аналізування джерел за проблемами інвестиційної діяльності в Україні пропонується узагальнити стан та перспективи інвестиційної діяльності в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Викладення основних результатів дослідження. Сучасний вимір інтеграційної політики національної держави може бути детермінований як проблема формування європейської інтеграційної ідеології в системі державного управління в контексті впливу зовнішніх факторів як напрям загального реформування державного управління [1, с. 7].

Наддержавні інтеграційні процеси є складними суспільними процесами щодо організації наднаціональної публічної влади з системою органів та інститутів політичної влади, неформальним, проте чітко закріпленим принципом поділу влади серед інституцій управління та структурованими рівнями прийняття рішень. Разом з тим характер розподілу функцій і владних повноважень у системі інституцій ЄС, відсутність значних відмінностей в організації національного управління країн-членів з погляду конституційного устрою ще не означають уніфікації правової регламентації управління в межах європейського інтеграційного процесу. Наддержавний інтеграційний процес

поєднує в собі визнані міжнародно-правові норми і принципово новий правопорядок, визначений виключно правом інтеграційних утворень. При цьому співвідношення правових норм наддержавного інтеграційного утворення і норм національного права країн-членів регулюється відповідними статтями установчих договорів. Вочевидь, правовій регламентації процесу управління в системі наддержавних інтеграційних утворень належить особлива роль.

Саме право наддержавного утворення визначає межі і повноваження суб'єктів управління, критерії приєднання до наддержавних організацій, принципи спільних політик, економічні відносини, слугує інструментом контролю і за певних обставин може обмежувати повноваження, сферу компетенції інституцій наддержавного управління, наповнює змістом сам інтеграційний процес. При цьому вдосконалення державно-управлінської діяльності є реальним проявом сучасного демократичного суспільного управління, а впровадження науково обґрунтованих управлінських моделей і технологій конституювання наддержавного управління сприяє інноваційній спрямованості управління в межах національної держави, є засобом впливу на стабільність суспільства, забезпечує дотримання прав і свобод людини.

Відповідно до чинних законодавчих актів доцільно визначити три вектори сучасної зовнішньополітичної діяльності України в контексті європейських інтеграційних процесів: по-перше, наближення до європейського простору безпеки, що трансформується в умовах посилення ролі ЄС в процесі інституціоналізації європейської оборонної ідентичності; по-друге, ствердження складових загальноєвропейської безпекової політики, орієнтованої на формування наднаціональних механізмів управління через еволюційний розвиток інтеграційного процесу в межах ЄС, та частково ОБСЄ і Ради Європи; по-третє, внутрішньополітична трансформація управлінської діяльності в контексті критеріїв членства ЄС.

У процесі формування інтеграційної ідеології в державному управлінні важливо реалізувати такі завдання: визначити зміст, характерні властивості, сутність історичних засад формування української зовнішньої політики, дослідити сутність спільної зовнішньої політики ЄС; виділити й охарактеризувати чинники, що впливають на формування і реалізацію зовнішньополітичного курсу України, розкрити взаємозв'язок між особливостями формування національної ідентифікаційної моделі й змістом українських національних інтересів; оцінити роль інститутів влади у вирішенні важливих зовнішньополітичних завдань в умовах зростаючого впливу на міжнародні політичні процеси інтеграційного чинника; оцінити перспективи повної та часткової інтеграції України до ЄС та внеску України в європейську політику безпеки у контексті дослідження проблем європейського інтеграційного процесу та механізмів формування Спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС; проаналізувати зміст українсько-європейських протиріч, виявити основні перспективи конституювання в Україні європейського демократичного проекту, дослідити потенціал і обмежувальні чинники розвитку відносин «Україна – ЄС».

Сьогодні виникає потреба в систематичних чинниках формування європейської інтеграційної ідеології. Історичний аналіз етапів та самого феномену європейської інтеграції дає змогу охарактеризувати інтеграцію як процес, за допомогою якого окремі країни надають частину своїх суверенних прав на користь утвореної і єдиної для них усіх інституціональної структури з тим, щоб забезпечити врахування і реалізацію спільних інтересів. Формалізація спільного доробку європейського співтовариства в базових угодах ЄС формує умови відкритості його до прийняття будь-якої європейської держави, що визнає умови вступу. Своєрідна загальноєвропейська інтегративна концепція нині потребує дослідження питань інституціональних характеристик євроінтеграції – механізмів управління та критеріїв на вступ до союзу як першооснови діяльності інститутів ЄС.

Отже, для здійснення ефективного євроінтеграційного курсу державної політики необхідно не лише поділяти основні демократичні принципи та цінності, а й мати суб'єктивне відчуття громадянської єдності, європейської ідентичності. Політична інтеграція повинна слідувати за культурним та соціальним зближенням європейських народів, а не передбачати його. У межах ЄС складаються якісно нові форми співіснування народів і держав в умовах розпорошення суверенних прав і невизначеності обов'язків індивідів; форми, які ґрунтуються не на принципах громадянського суспільства в класичному його розумінні, а швидше на відродженні історичної пам'яті про минуле континенту, збагаченої досягненнями останніх століть.

У результаті аналізу проблематики формування європейської інтеграційної ідеології в системі державного управління в контексті сучасного етапу розширення ЄС трансформація державного управління в контексті європейського інтеграційного процесу вимагає системних реформ згідно з критеріями членства в ЄС і вдосконалення територіальної організації влади в Україні відповідно до принципів ефективного врядування, викладених у нормативних актах ЄС та Ради Європи: Європейській хартії про місцеве самоврядування, Єдиному Європейському акті, Договорі про ЄС.

Незважаючи на те, що нас визнали як країну з ринковою економікою, що швидше було актом політичної волі, ніж результатом реформ, свої фінансові проблеми наша держава теж вирішувала не ринковими, а квазіринковими методами. Тільки за період 2008–2014 рр. неринкове розміщення ОВДП становило 356,1 млрд грн, або близько 75 % усіх розміщень. Тобто внутрішні заощадження виводилися з потенційної сфери інвестування у сферу споживання (тобто проїдання). Квазіринковою була також діяльність держави у використанні власних ресурсів. Згідно з існуючими даними, держпідтримка підприємств у період 2000–2013 рр. у нас була значно більшою, ніж у країнах ЄС (в 5,1–9,1 разу) [2].

Україна витрачала більше коштів на підтримку підприємств за видами діяльності, ніж як у середньому по ЄС, так і по окремих країнах Євросоюзу – навіть тих, які мають транзитивні економіки.

Структура цих витрат в Україні є вкрай нераціональною і значно деформує ринкове середовище через нерівність доступу до державних ресурсів товаровиробників. Особливі преференції мають, наприклад, вугільна промисловість, енергетика, тоді як машинобудування, яке могло б стати базою для нарощування інвестицій і технологічного переозброєння, значно відстає. До того ж з 2005 р. Україна не надає поширеної в ЄС державної підтримки підприємствам на науково-технічні розробки. Зокрема, в Чехії держвидатки на наукові розробки та дослідження, екологічні інновації сягали в окремі роки (2009, 2010, 2011 р.) 25–35 % від загальної суми зазначеної підтримки.

Україна, з одного боку, вичерпала можливості ринкового характеру запозичувати і жити в борг, а з іншого — не може і не має необхідності підтримувати підприємства реального сектора в колишніх масштабах, і за таких умов не може інвестувати кошти в інфраструктурні проекти та інші види діяльності, подібно до європейських країн, де витрати на підтримку регіонального розвитку становлять понад половину всіх виділених на такі цілі обсягів коштів.

Україна вимушено перебуває в програмі МВФ і повинна проводити так звані непопулярні реформи, першочергово орієнтовані на жорстку економію, внаслідок чого попит перестає бути промоутером економічної активності, а це веде до падіння економічного зростання. Саме тому МВФ і уряд у 2015 р. змушені постійно збільшувати показники інфляції та спаду ВВП, незважаючи на виконання Україною вимог меморандуму. За роки незалежності в вітчизняній економіці (особливо у період 2000–2008 рр.) існувала тенденція до зростання інвестицій, досягнувши максимуму від рівня 1990-го (74,2 %) у 2008 р., а валове нагромадження за розміром перевищувало традиційно прийнятну норму нагромадження (25 % ВВП, досягнувши 27,5 % ВВП у 2007-му та 26,4 % – у 2008 р.). Це той рівень, який згідно зі світовою практикою визнається таким, що формує інвестиційно залежне економічне зростання. Останнє в Україні спостерігалось лише протягом трьох років, тобто норма валового нагромадження (25–27 % ВВП) відповідала інвестиційній моделі економічного зростання. У 2000–2005 рр. норма нагромадження перебувала в межах 19–22 % ВВП, і це при тому, що валове нагромадження до ВВП перебувало на рівні майже 25 % і більше, а за підсумками 2004 р. сягнуло майже 32 %. Це означає, що в період 2000–2005 рр. Україна, маючи високі темпи економічного зростання, була легальним нетто-кредитором світу, а після цього в період 2006–2014 рр. переорієнтувалася на чисті запозичення.

Використання зовнішнього фінансування для цілей стабілізації та розвитку здебільшого не дасть бажаного результату, бо ключовою перешкодою тут буде, з одного боку, відсутність доступу до необхідного масштабу ринкового характеру залучення зовнішніх фінансових ресурсів, а з іншого – наявність значних за масштабом невикористаних (втрачених) внутрішніх фінансових ресурсів. За оцінками Інституту економіки та прогнозування НАНУ, дефіцит зовнішнього фінансування тільки на 2015 р. становить 18,4 млрд дол. США, якщо враховувати необхідний у цільовому значенні приріст резервних активів, а без такого врахування — 8,4 млрд.

Одним із способів покриття цього дефіциту є реструктуризація зовнішнього боргу державного сектора економіки, що, за оцінкою МВФ, має зменшити обсяги боргових виплат у 2015 р. на 5,2 млрд дол. Проте навіть після реструктуризації зовнішнього боргу на умовах пролонгації чи зменшення основної суми боргу дефіцит зовнішнього фінансування України, з урахуванням приросту резервів, орієнтовно становитиме 13,2 млрд дол. (при врахуванні приросту резервних активів на 10 млрд). Ми також очікуємо, що і в 2016 р. Україна потребуватиме зовнішнього фінансування для покриття розривів платіжного балансу і приросту резервних активів у сумі 10 млрд дол. Водночас МВФ прогнозує дефіцит зовнішнього фінансування України у 2015 р. у сумі 5,2 млрд дол. (з урахуванням приросту міжнародних резервів на 10,8 млрд), що має повністю покриватися за рахунок реструктуризації зовнішнього боргу. Такий погляд доволі оптимістичний, але він відповідає прийнятій практиці діяльності МВФ. Віденський інститут міжнародних економічних досліджень оцінює дефіцит зовнішнього фінансування для України у 2015 р. у суму до 15 млрд дол., і ці оцінки, як бачимо, корелюють з нашими. Варто зауважити, що запозичити фінансові ресурси такого масштабу ззовні неможливо, тому Україні потрібна і реструктуризація, і одночасно списання частини боргу, що суттєво вплине на реалізацію можливостей щодо її доступу до міжнародних фінансових ринків.

За даними національних розрахунків, у період 1996–2013 рр. чисте кредитування Україною зовнішнього світу становило понад 122 млрд дол. Це означає, що Україна є нетто-кредитором світу. З української економіки за кордон виведено обсяг фінансових ресурсів, який за сьогоднішнім курсом перевищує річний обсяг ВВП. Це втрата реального інвестиційного ресурсу, що мав би забезпечувати реалізування інвестиційно залежної моделі економічного зростання. Перешкодою цьому є слабка інституційна спроможність української моделі ринкової економіки, що доповнюється неефективною судовою системою, не здатною захистити права власності суб'єктів господарювання та населення. Мають місце і ознаки квазіринковості у багатьох видах діяльності держави і бізнесу через масову корупцію та адміністративні бар'єри. Через квазіринковість багато сфер економіки України сьогодні потерпають не тільки через відсутність доступу до фінансових ресурсів, а й через те, що вони реально виводяться в обсягах, які значно перевищують навіть потенційно можливі іноземні інвестиції, котрі можуть прийти в найближчі 5–10 років. Тому повернути виведені за кордон кошти – ключове завдання нової економічної політики.

Так вдасться обмежити вже сформований ступінь боргової залежності і в майбутньому його знизити. Нинішня ж орієнтація на ресурси зовнішніх кредиторів, зокрема і міжнародних фінансових організацій, лише поглиблює боргову залежність, вихід з якої, як демонструє приклад Греції, Іспанії, Португалії і багатьох інших країн, буде вкрай обтяжливим. Адже доведеться піднімати рівень фіскальної спроможності за рахунок тих секторів, які можуть успішно функціонувати, а це означає гальмування економічного зростання, особливо при тому, що вже на початок поточного року валовий зовнішній борг України становив 127,1 % ВВП, майже вдвічі перевищуючи 65-відсоткову граничну межу. За нашими ж оцінками, межею боргового навантаження для України при наявному рівні розвитку її економіки є 40–45 % ВВП.

Важливим фінансовим ресурсом для інвестиційно залежної моделі економічного зростання є некапіталізовані фінансові ресурси, що вийшли з України у вигляді виплат дивідендів нерезидентам і відсотків, які нараховуються в іноземній валюті. Тільки за період 2008–2014 рр. такі виплати становили майже 58 млрд дол. — за певних умов у більшості випадків вони могли б і мали би бути вкладені у вигляді інвестицій. Проте підвищені ризики щодо стійкості державних фінансів, надмірна підтримка державою окремих підприємств, додаткові субсидії, податкові пільги, наявні привілеї для виконання держзамовлення, безконтрольність у доступі до природних ресурсів, спроби посилення монопольного контролю за ринками на тлі цілковитої слабкості українського ринкового середовища, зокрема й у фінансовій сфері, мотивує іноземний бізнес не капіталізувати отримані прибутки в Україні, а виводити їх за кордон.

У новій інвестиційно залежній моделі економіки зростання, яка має сформуватися в період 2015–2016 рр., важливо розвивати фінансовий сектор економіки України: без нього бажана модель не функціонуватиме. Зокрема, в інституційному плані — подолавши у банківському секторі не

лише наявну кризу токсичних активів, ліквідності та високого ступеня недовіри, а й досягнувши відповідних ринкових умов функціонування. Розрахунки показників концентрації банківської системи України в 2014–2015 рр. (індекс Херфіндала–Хіршмана, ІНН) показали, що українська банківська система має низький рівень концентрації. Проте аналіз ринкової частини найбільших банків дає підстави говорити про наявність ознак формування олігополії на ринку банківських послуг. В умовах, коли український банківський сектор займає понад 90 % активів фінансового ринку, це може обмежувати подолання квазіринковості як на фінансовому ринку, так і в економіці України загалом.

Розрахунки засвідчили також середній рівень концентрації і на страховому ринку, високий ступінь — на фондовому. Зокрема, вище вже йшлося про деформацію цього ринку за рахунок поведінки держави з ОВДП. Однак квазіринковість притаманна й решті секторів цього ринку. Для її подолання необхідно перезавантажити фондовий ринок, подолавши нерозвиненість його інфраструктури; низький рівень захисту прав інвесторів; обмеженість фінансових інструментів, що перебувають в обігу та торгуються на фондових біржах; відсутність довгострокового ресурсу (на ринку повноцінно не працюють ні страхові, ні інвестиційні, ні недержавні пенсійні компанії); низьку прозорість і неконкретність правил гри; відсутність чіткої системи регулювання (на ринку регулювання фінансових послуг, крім НБУ, присутні ще два регулятора – НКЦПФРУ та Нацфінпослуг), привівши його у відповідність до європейських стандартів і норм, зробивши лістингові вимоги до цінних паперів, які торгуються на фондових біржах, більш гнучкими, збільшивши відкритість фондового ринку (подолавши бар'єри входження зарубіжних цінних паперів на вітчизняний ринок і, навпаки, можливість торгів вітчизняними цінними паперами на зарубіжних біржах) і рішуче витіснивши його корупційну та маніпулятивну складові.

Майбутнє економіки України пов'язане з поглибленням ринкових трансформацій і забезпеченні на їх основі успіху подальших демократичних перетворень. І шлях цей передбачає насамперед подолання квазіринковості.

Упродовж останніх двох місяців у країні проходить громадське обговорення проекту Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр., розробленого під егідою Міністерства аграрної політики і продовольства та оприлюдненого на сайті відомства. У межах цього обговорення в Інституті економіки та прогнозування НАН України у середині червня цього року відбулися громадські слухання «Українське село і селянство в умовах холдингізації: чи будуть в Україні запроваджені європейські засади сільського розвитку» [3].

У всіх розділах проекту стратегії прописано пріоритетні заходи щодо вирішення виокремлених завдань, які, поза сумнівом, сприятимуть досягненню мети стратегії — підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектора, полегшенню бізнесової діяльності, виходу вітчизняної продукції на ринки ЄС тощо. Водночас у проекті документа не відчувається твердої спрямованості на подолання структурних деформацій, якими нині обтяжений цей сектор: дуально-поляризованої організаційної побудови, сировинного характеру виробництва і експорту, виснажливого типу використання природно-ресурсного, соціального та інфраструктурного потенціалу села та інших. За набором цілей і пріоритетів не проглядається формування цілісної системи взаємопов'язаного аграрного і сільського розвитку, яка функціонує в країнах-членах ЄС. На думку представників громадянського суспільства, що брали участь у слуханнях, розробники проекту стратегії не повною мірою врахували той факт, що український аграрний сектор у своїй ринковій трансформації до цього часу перебуває в перехідному стані. Не завершено не лише земельної, а й загалом аграрної реформи і, що найголовніше, не зазнала змін її інституційна основа. Стратегія мала б задекларувати становлення в Україні до 2020 р. моделі сталого, багатofункціонального сільського господарства, яке разом з виробництвом продовольства, сировини та енергії задовольняє інші потреби населення та надає суспільні послуги. Серед них: формування якісного життєвого середовища та створення умов для зайнятості у сільській місцевості, зміцнення місцевих громад, збереження довкілля, традиційних сільських ландшафтів, біорізноманіття та безпеки продовольства. Організаційна структура сільського господарства, землеволодіння і землекористування, державна підтримка тощо повинні формуватися відповідно до того, наскільки суб'єкти господарювання забезпечують таку

багатофункціональність і створюють суспільні блага. У цьому контексті з метою наближення українського законодавства до європейського у сфері організації виробництва необхідно передбачити законодавче унормування організаційної структури аграрного сектора шляхом формалізації існуючого аграрного устрою, представленого трьома категоріями виробників: 1) сімейними (індивідуальними) селянськими та фермерськими господарствами; 2) корпоративними господарствами, 3) агрохолдингами. У відповідному законі треба буде дати визначення кожної із зазначених категорій виробників, викласти критерії віднесення до них господарюючих суб'єктів, встановити особливості організації господарської діяльності, порядок реєстрації та звітності (зокрема для холдингового типу на консолідованій основі). За європейським прикладом, основою аграрної системи України слід визнати індивідуальні та сімейні господарства, що ґрунтуються на приватній власності на землю і праці їх членів.

Досягнення цілей сільського розвитку в процесі вдосконалення земельних відносин пов'язано насамперед із створенням умов для захисту прав та інтересів власників дрібних земельних ділянок у результаті посилення їх конкурентоспроможності на ринку оренди землі. Це можливе передусім через законодавче унормування самоорганізації власників земельних ділянок (паїв) для отримання ними більшої вигоди від передавання в оренду спільного земельного масиву. Слід також забезпечити першочергове право, а також спроможність індивідуальних (сімейних) селянських і фермерських господарств придбавати земельні ділянки для сільськогосподарського виробництва, унормувати максимальні розміри площ і мінімальні ціни при купівлі (оренді) угідь сільськогосподарського призначення. Необхідно забезпечити й реалізацію інтересів сільських громад на ринку землі. Для цього слід нарешті вирішити питання про передавання у розпорядження місцевих громад земель резерву і запасу, розміщених на території відповідних адміністративно-територіальних утворень (сільських, селищних, міських рад), розробити і запровадити механізми вилучення земель на пріоритетно важливі суспільні потреби. Забезпечення взаємопов'язаного розвитку сільського господарства і села передбачає реалізацію істотних заходів з оновлення людського потенціалу сільських громад. Невідкладними є запровадження державного замовлення на підготовку сімейного фермера як фахівця широкого профілю з наданням йому гранту на започаткування сімейного господарства (включаючи придбання землі) та створення державної мережі сільських консультаційних служб, орієнтованих на безпосередню роботу з сільськогосподарськими виробниками, сільськими домогосподарствами та населенням. До 2020 р. важливо було б і запустити систему мережевої освіти організаторів громад безпосередньо в селах/селищах, яка допомагала б формуванню громади, розвитку її потенціалу, навчала б стратегічного планування та багатоканального фінансування локального розвитку. Учасники слухань порушили й питання про впровадження гендерного підходу до функціонування аграрної освіти задля подолання негативних наслідків вертикальної та горизонтальної сегрегації праці у сільському господарстві; розширення спеціалізованих виробничих знань жінок-фермерів; просування привабливості кар'єри у сільському господарстві у жінок.

У сфері державної підтримки та оподаткування у сільському господарстві доцільно зумовити надання будь-якого виду підтримки суб'єктам господарювання досягненням визначених цілей сільського розвитку; обмежити обсяги підтримки одного бенефіціара параметрами середнього господарства; збільшити обсяги фінансування програм сільського розвитку в системі бюджетного субсидування аграрного сектора; запровадити програми підтримки модернізації сімейних селянських і фермерських господарств; запровадити державне замовлення та гарантувати сімейним селянським і фермерським господарствам право першочергового постачання вироблюваної ними агропродовольчої продукції найбільш вразливим верствам населення і місцевим закладам соціального призначення. Слід передбачити надання жителям сіл конституційних гарантій щодо: представництва і захисту їхніх інтересів в органах місцевого самоврядування через обраного ними старосту як посадову особу місцевого самоврядування; закріплення за сільськими громадами господарської території як просторової бази їхнього розвитку, що включає площу поселення та прилеглу територію; права користування і розпорядження об'єктами та майном комунальної, власності, розташованими у межах їх господарської території та призначеними для обслуговування членів громади; права вибору форми доступу до суспільних послуг (освіти, охорони здоров'я, соціального

забезпечення тощо) з використанням частини бюджетних коштів, що виділяються на відповідні цілі в об'єднаній громаді.

Загалом для сучасного інвестиційного ринку характерним є зростання мінливості та невизначеності щодо посилення ролі інтуїтивних методів у прийнятті важливих інвестиційних рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналізування літературних джерел за проблемами інвестиційної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів дає змогу стверджувати про відсутність позитивної тенденції у цьому напрямі. Загальноєвропейська інтегративна концепція нині потребує дослідження питань інституціональних характеристик євроінтеграції – механізмів управління та критеріїв на вступ до союзу як першооснови діяльності інститутів ЄС.

Можна спостерігати незначні позитивні прояви щодо розвитку інвестиційної діяльності у деяких галузях, зокрема, агропромисловому комплексі в Україні. У подальших дослідженнях слід зосередити увагу на аналізуванні ризиків при здійсненні інвестиційної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів.

1. Баштанник В. Формування “європейської інтеграційної ідеології” в системі державного управління в Україні (1991–2012 рр.) / В. Баштанник // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 3. – С. 5–13. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadu_2012_3_3.pdf. 2. Геєць В. Від квазіринку до ринку та інвестиційного зростання / “Дзеркало тижня. Україна” – 21 серпня 2015 р. – № 30. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/vid-kvazirinku-do-rinku-ta-investitsiynogo-zrostannya_html. 3. Бородіна О., Прокопа І. Чи буде використано шанс на запровадження в Україні європейських засад сільського розвитку / “Дзеркало тижня. Україна” – 26 червня 2015 р. – № 23. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/chi-bude-vikoristano-shans-na-zaprovadzheniya-v-ukrayini-yevropeyskih-zasad-sil'skogo-rozvitku-.html>.